

Прокопенко В.Л.

старший викладач кафедри дизайну

*Національний лісотехнічний університет
України (м. Львів)*

ВИЗНАЧЕННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ МЕБЛЕВИХ ВИРОБІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПОРІВНЯЛЬНОЇ МЕТОДИКИ

Анотація. У статті розглядається методика визначення автентичності історичних меблевих взірців за допомогою порівняльного аналізу. Аналіз проводиться за ознаками використаних матеріалів та технічних прийомів. Робота базується на власному професійному досвіді автора.

Ключові слова: меблеві вироби, історичні взірці, методика, порівняльний аналіз, технологія матеріалів.

Анотация. Прокопенко В.Л. Определение автентичности мебельных изделий при помощи сравнительной методики. В статье представлена методика определения автентичности исторических образцов мебели при помощи сравнительного анализа. Анализ осуществляется методом сопоставления характерных признаков используемых материалов и технических операций. Работа базируется на собственном опыте автора.

Ключевые слова: мебельные изделия, исторические образцы, методика, сравнительный анализ, технология материалов.

Summary. V.Procopenko. Methodology of authenticity of furniture wares by means of comparative analysis. Methodology of determination of authenticity of historical furniture standarts is examined by means of comparative analysis. An analysis is conducted on the signs of used materials and technical receptions.

Keywords: furniture wares, historical standarts, methodology, comparative analysis, technology materials of analysis.

Постановка проблеми. Існує певна кількість історичних взірців меблевих виробів без документального підтвердження, за яким їх можна віднести до відповідного стилю, узгодивши це в хронологічному та географічному плані. Незалежно від цього існує великий попит колекціонерів на старовинні меблі, а це в свою чергу спровокувало виникнення торгівлі підробками та плагіатом.

Перед дослідником стають задачі вирішення цих питань шляхом паралельного аналізу вищезазначених ознак, а саме ознаки по використаному матеріалі та ознаки по застосуванню того чи іншого технічного прийому, існуючих історичних взірців меблевих виробів, що мають документальне підтвердження, та меблевих виробів без документального підтвердження.

Мета статті – дослідити можливості та ефективність порівняльної методики у визначенні автентичності меблевих виробів. Визначити технічні прийоми та матеріали, які застосовувались у виготовленні меблевих виробів і на основі отриманих результатів запропонувати ряд рекомендацій для встановлення ознак які допоможуть визначити автентичність історичних взірців меблевих виробів.

Виклад основного матеріалу. Вивчення та порівняльний аналіз історичних взірців меблевих виробів, що відносяться до певного стилю або стильового напрямку ставить перед дослідником ряд завдань, які необхідно опрацювати та вирішити в ході цього процесу. Аспекти що визначають цю приналежність, а саме – зовнішня форма, елементи декору, художній ступінь, матеріали з яких складається цей виріб та технічні прийоми обробки і виготовлення елементів меблевого виробу, дозволяють зробити правильні висновки про цю відповідність та автентичність.

Якщо зовнішній вигляд або форму, зазвичай повторюють з максимальною точністю до історичних зразків того стилю який намагаються повторити, то відтворення матеріалів та техніки обробки цього матеріалу, а також методи виконання тих чи інших декоративних елементів, не завжди вдається зробити з огляду на невміння або не відповідність існуючих можливостей у даний період. Що стосується матеріалів, які використовують для виготовлення меблевих виробів, то слід звертати увагу на часовий та регіональний фактор. А саме, розглядаючи взірці меблевих виробів які були виконані в період починаючи від епохи, що була представлена стилем готика і включно до епохи представленої стилем бароко (дослідження проводились на експонатах та матеріалах, які знаходяться у фондах етнографічного музею міста Львова), було виявлено певну закономірність у використанні тих чи інших порід деревини. Так наприклад в північних країнах Європи переважно використовували деревину шпилькових порід – сосна, ялина, в меншій мірі твердолистяних – дуб, бук та горіх, а в південних країнах більше використовували твердолистяні породи. Подібну ситуацію ми спостерігаємо досліджуючи меблеві взірці ранньокolonіального періоду в Північній Америці, для виготовлення меблевих виробів у північній частині цього континенту використовували деревину клена, дуба, сосни та вишні, а в південних районах, матеріалом для виготовлення слугували більш екзотичні породи – тюльпанове дерево, кедр, чорна сосна

Надійшла до редакції 19.10.2011

та грецький горіх. Використання переважно місцевих порід було обумовлено відсутністю широкої інтеграції між країнами на той час по перше, та високою ціною, що була встановлена на привозну, екзотичну сировину по друге. Лише, починаючи з XVI століття, місцеві майстри починають більш широко використовувати для виготовлення меблевих виробів деревину яку привозили з Африки та країн Середнього та Далекого Сходу, насамперед це було червоне (махаоні) дерево, чорне (ебенове) дерево, атласне дерево та інші цінні породи. Слід зауважити що ці країни з яких завозили ці екзотичні породи знаходились в колоніальній залежності тієї чи іншої країни Західної Європи [1]. Враховуючи цей фактор можна по використаному матеріалу визначити майже з повною вірогідністю де саме було виготовлено меблевий виріб.

Тому враховуючи вище сказане, а саме дефіцит та велику вартість сировини, майстри червонодеревники широко використовують більш дешеві породи деревини. Так наприклад ебенове дерево замінюють в кращому випадку деревиною груші або яблуні, а в більшості випадків її замінюють шпильковими породами. Для отримання подібності по кольору до чорного дерева, всі деталі обробляють певними сульфатами і хлоридами, до горіху – заготовки з бука, вільхи або липи протравлювали аміаком, твердий палісандр заміняють відносно дешевим горіхом або дубом, який протравлюють біхроматом.

Визначити заміну або імітацію деревини можна різними способами – більш складним шляхом хіміко-механічним дослідженням матеріалу, або більш простим – механічним (шляхом незначного свердлення обраної деталі меблевого взірця що досліджується). Для другого способу обов'язковою умовою є обґрунтування вибору деталі, а саме – деталь повинна бути обрана таким чином, щоб свердлення не призвело до погіршення естетичних та механічних властивостей взірця. Другою частиною нашого дослідження є порівняльний аналіз технічних прийомів обробки деревини, та використання допоміжних матеріалів які використовують під час виготовлення меблевих виробів (гвинти, цвяхи, завіси тощо).

Щодо технічних прийомів слід проаналізувати наступні види обробки масивної деревини:

- розкрий деревини на заготовки;
- формування в розмір по периметру за допомогою стругання;
- шліфування поверхні;
- опорядження поверхні.

Показовими моментами розкряю деревини, за якими можна визначити належність цього виробу до певного періоду, є технологічні ризики на зрізах які мають певну форму в залежності від інструменту та обладнання, яке використовують для цього. До винаходу круглопилельних верстатів різання відбувалось за допомогою ручного інструменту (ножівок різного типу), або спеціальних пристроїв (механізмів), що приводились у рух за допомогою енергії водяного млина. Але як в першому так і в другому випадку рух ріжучого інструменту є поступово-зворотнім, що і обумовлює характерний малюнок розрізаної поверхні.

В 1500 р. Леонардо да Вінчі винайшов пилораму з кривошипним механізмом, в 1777 р. в Англії було ви-

дано патент на дискову пилу, а в 1803 р. на виставці в Парижі була представлена перша діюча стрічкова пила. Всі ці винаходи дозволили поліпшити якість розкряю деревини на заготовки, на відміну від ручного інструменту ці пили залишали свої характерні для кожного певного випадку лінії наближені до частини кола. Стругання відбувалось шляхом поступово-зворотнього руху ріжучого інструменту (рубанка, фуганка, тощо) відносно закріпленої заготовки. Цей спосіб дозволяв знімати шар деревини певної товщини з отриманням рівної поверхні з можливими незначними ризиками в напрямку стругання, що утворювались в наслідок дрібних дефектів на ріжучому інструменті. Перший рейсмусний верстат був сконструйований в Німеччині в 1850 р. [2]. Спосіб стругання поверхні на цих верстатах полягав у повздовжньому проходженні заготовки відносно ріжучого інструменту який обертався. В цьому випадку на заготовці при певному збільшенні можемо спостерігати незначні так звані «хвилі».

До певного часу операцію шліфування заміняли циклюванням поверхні деталі за допомогою спеціальних інструментів. Цей технічний прийом дозволяв отримати поверхню деталей досить високої якості в розумінні вимог до шорсткості поверхні. Поверхня оброблена таким чином мала характерну ознаку – відсутність суцільних мікроскопічних рисок у напрямку в якому відбувалось циклювання. Пізніше, приблизно у XVII ст. починають використовувати природні (шкіра акули) та штучні матеріали для шліфування деревини.

Щодо операції опорядження або захисту деревини від впливу дії вологості, світла та температури навколишнього середовища, до винаходу синтетичних матеріалів (різноманітних лаків), досить поширеним засобом захисту було покриття поверхні виробу шляхом нанесення шару бджолиного воску (вощення). Пізніше почали використовувати політуру, спиртовий розчин смоли шелак, сандалак.

Отже, можна припустити, що всі ці характерні ознаки технічних прийомів обробки деревини, техніко-механічні властивості деревини та правильне визначення регіону походження цієї деревини, дають можливість при вірному співставленні вищезазначених ознак, стверджувати про автентичність історичних взірців меблевих виробів, з досить точним визначенням часу їх виготовлення.

Висновки. Зазначені засоби дають змогу проводити за допомогою порівняльної методики, детальний аналіз щодо визначення автентичності історичних зразків меблевих виробів, шляхом попереднього припущення про їх походження та належність до певного стилю, після чого обирається відомий зразок (який має відповідне документальне підтвердження) для порівняння. Це дає можливість поетапно, відповідно до попередньо прийнятого плану проводити порівняльний аналіз, підтверджувати або спростовувати ту чи іншу ознаку, щодо матеріалів та технічних прийомів виготовлення меблевого виробу минувшини.

Література:

1. Райлі Н. Елементи дизайну. Розвиток дизайну та елементів стилю від Ренесанса до Постмодернізму. Пер. з англ. – М.: ООО «Магма», 2004. – 544 с.
2. Гейдова Д., Дурдик Я. Большая иллюстрированная энциклопедия древностей. Пер. с чеш. – Прага: «Аргия», 1988, – 496 с.